

Izrada pametnih zadataka

Kontrolne zadatke najbolje je sastavljati tokom planiranja nastavnih jedinica, pre nego što počnete da ih obrađujete. Dok radite na sastavljanju kontrolnog zadatka, imajte na umu šta vam je cilj.

Utvrđite šta je to što učenici treba da nauče

Prvi korak u izradi uspešnog kontrolnog zadatka jeste da utvrdite koja su to suštin-ska znanja i pojmovi u jednoj lekciji. Ako jasno odredite ciljeve i razumljivo izrazite šta je to što želite da učenici nauče iz svake lekcije, onda ćete se lakše usredsrediti na izradu kontrolnog zadatka. Ako te ciljeve kažete i učenicima, oni će se lakše pripremi-ti za kontrolni zadatak.

Primer cilja kontrolnog zadatka uz lekciju o opštinskoj vlasti (građansko vaspitanje)

Ovim kontrolnim zadatkom učenici će moći da pokažu koliko znaju o opštinskoj vlasti, o tome kakva je njena struktura i kakva je njena uloga u našoj zajed-nici. Učenici će pokazati svoje shvatanje o tome kako oni kao građani mogu da utiču na odluke opštinske vlasti. Ovaj kontrolni zadatak će uticati 35 odsto na ocenu na polugodištu.

Da biste odredili ciljeve određenog kontrolnog zadataka, postavite sledeća pitanja o određenoj lekciji:

- Šta učenici moraju da znaju?
- O čemu učenici moraju da razmišljaju?
- Šta učenici moraju da pokažu?

Nije uvek neophodno da se svako znanje i svaki pojam iz neke lekcije ocene na kontrolnom zadatku. Izaberite samo najosnovnija znanja i pojmove za kontrolni zadatak i onda će najvažniji elementi lekcije biti ocenjeni. Ako već pri planiranju lek-cije utvrdite šta je to što učenici treba da nauče, moći ćete uz vežbanja da navedete učenike da to i savladaju.

Angažujte različite vrste mišljenja

Da biste sastavili pitanja za kontrolni zadatak, za svaku informaciju ili pojam nadite odgovarajuće pitanje ili zadatak koji će na najbolji način navesti učenike da pokažu šta znaju.

Blumova taksonomija (dole) daje osnovni okvir za pravljenje različitih pitanja i za-dataka na raznim nivoima. Takav raspon pitanja omogućava učenicima da odgovara-ju demonstrirajući različite tipove mišljenja. Iz tih pitanja mogu proisteći mnogi podaci na osnovu kojih ćete proceniti ne samo šta učenici znaju nego i šta je to što zahteva dodatno učenje. Pogledajte definicije, podsetnike i primere zadataka u sle-dećoj tabeli.

Blumova taksonomija

	Definicija	Podsetnik	Primer zadatka
Evaluacija i sinteza su paralelni tipovi mišljenja.			
Evaluacija	prosuditi o nečemu prema određenim kriterijumima i standardima	razgovarati, odlučiti, rangirati, opravdati, odabrati, raspravljati, oceniti, dokazati, preporučiti	odluka, procena, preporuka, rasprava, izveštaj
Sinteza	spajati podatke da bi se dobilo novo znanje ili pojam	sastaviti, izmisliti, smišljati, uopštiti, predložiti alternativu, stvarati, predvideti	plan rada, pronalazak, predlog, skica, oglas, pesma, priča
Analiza	ispitati činjenice u pojedinačnim delovima, videti kakvi su im međusobni odnosi i po čemu su jedinstvene; razumeti strukturu i motive; utvrditi greške	utvrditi delove, uporediti i suprotstaviti, razvrstati, analizirati, sortirati i grupisati, rasporediti, ispitati, utvrditi međusobne odnose, utvrditi šta je pogrešno, dokazati	tabela suprotnosti i poređenja, pregled, izveštaj
Primena	koristiti podatke u novim situacijama ili da bi se rešio problem	upotrebiti, rešiti problem, predvideti	plan rada, prognoza
Razumevanje	koristiti činjenice i znanje da bi se pokazalo osnovno shvatanje pojmova i umeća	dati primere, objasniti u kakvim su odnosima činjenice, prepričati ili sažeti svojim rečima	kratak pregled (rezime), primeri
Znanje	setiti se činjenica i prepoznati ih	imenovati, napraviti spisak, zabeležiti, pokazati, odabrati, napraviti parove, pronaći, opisati, utvrditi, skicirati, obeležiti	definicija, upareni termini, obeleženi dijagram, spisak

Sledeći primeri pokazuju kako se određena znanja i pojmovi mogu ugraditi u razna pitanja i zadatke čije rešavanje podrazumeva različite nivoe mišljenja.

**Primer pitanja
kojima se podstiču
različite vrste
mišljenja**

Obrazovni ishodi	Primeri pitanja
Priroda i društvo: Upoređuje količinu tečnosti koju upijaju različiti materijali	Prisećanje Koji je od tri vrste papira koje smo ispitali najviše upio tečnosti? Razumevanje/Primena Napiši tri pitanja koja možeš postaviti nekome čiji je posao da pravi papir o tome kako se proizvode različite vrste papira. Evaluacija Od tri vrste papira koje smo ispitali, od kog bi bilo najbolje napraviti papirni čamac? Zašto si odabrao baš taj papir?
Biologija: Identifikuje prilagođavanja zahvaljujući kojima ptice i insekti lete	Prisećanje/Razumevanje Navedi pet osobina tela ptice koje joj omogućavaju da leti. Primena Jednu pticu su doneli kod veterinara jer ne može da leti. Ta ptica je inače odličan letač. Šta misliš, zbog čega ova ptica ne može da leti? Navedi pet razloga i objasni ih. Evaluacija/Sinteza Uporedi let sokola i let pčele – opiši sličnosti i razlike u letenju. Ko može bolje da naglo zaokrene i zaustavi se? Objasni koje fizičke osobine to omogućavaju.

Napravite dobra pitanja

Da biste sastavili dobra pitanja, morate pažljivo razmisliti o tome šta je to što želite da učenici pokažu tim kontrolnim zadatkom. Pitanja moraju biti u vezi sa sadržajima i pojmovima iz određenih lekcija i treba da učenicima pruže mogućnost da pokažu šta znaju. Isto tako je važno i objasniti način ocenjivanja. Razmislite na koji način možete pokazati kako donosite sud i procenu. Ako to saopštite učenicima i roditeljima, onda će učenici bolje razumeti i bolje naučiti gradivo.

Šta čini dobar zadatak

Da bi se utvrdila njihova valjanost i pouzdanost, pitanja za standardizovane testove testiraju se u većim grupama učenika. Valjanost znači da kontrolni zadatak zaista proverava ono što tvrdi da proverava. Pouzdanost, da uprostim, znači da se rezultati kontrolnog zadatka raspoređuju dosledno od jedne grupe učenika do druge. Pravičnost, valjanost i pouzdanost su važni faktori kontrolnih zadataka koje prave nastavnici, jer što je zadatak valjaniji i pouzdaniji, to je sud o znanju učenika tačniji.

Pravična pitanja

- Zasnivaju se na znanjima i pojmovima koji su se objašnjavali i vežbali na času a važni su za predene lekcije.
- Pišu se jezikom i rečnikom sličnim onim iz nastave, i u sličnom obliku.
- Uzimaju u obzir iskustvo i uslove odrastanja različitih grupa učenika. Ako određena grupa učenika pokaže bolje ili lošije znanje na nekim pitanjima, onda se možda radi o pitanjima koja favorizuju pojedine grupe. Na primer, ako se pitanje zasniva na znanju koje se stiče kod kuće, kao što je kuvanje s roditeljima ili putovanje s porodicom, učenici koji kuvaju s roditeljima ili učenici iz porodica koje imaju novca za putovanja imaće prednost u odnosu na druge učenike. Čuvajte se pitanja koja mogu da pogode neke društvene, etničke ili polne grupe.
- Nemojte koristiti strane reči, žargon, igru rečima, i nemojte dodavati podatke koji nisu u vezi sa znanjem i pojmovima koji se ocenjuju.

Valjana pitanja

Za valjana pitanja bitna su dva koraka: izrada valjanih pitanja i valjano ocenjivanje. Valjano pitanje će voditi do valjanog ocenjivanja.

- Sadržina svakog pojedinačnog zadatka mora se odnositi direktno na znanja i pojmove iz lekcije.
- Zadaci moraju sadržati pitanja vezana za suštinske pojmove iz lekcije. Utvrdite koje vrste mišljenja učenici moraju koristiti da bi uspešno uradili zadatak.
- Koristite jezik, rečnik i vrste pitanja koji su poznati učenicima.
- Jezik i složenost pitanja moraju odgovarati uzrastu i sposobnostima učenika.
- Sva pitanja zajedno moraju potpuno obuhvatati gradivo. Ako se izostave neki suštinski sadržaji i pojmovi, onda kontrolni zadatak neće biti valjan.
- Pitanja ne smeju da sadrže nevažne informacije zbog kojih je pitanje ili suviše lako ili suviše teško.

Pouzdana pitanja

Pouzdanost pitanja je odnos između pitanja i učenika koji rade zadatke. Kad različite grupe učenika koji su imali približno istu nastavu urade jedan isti kontrolni zadatak s manje-više podjednakim rezultatom, takva pitanja su onda pouzdana.

Pouzdanost je veća kad ima nekoliko pitanja koja proveravaju znanje o istim pojmovima. Što je više pitanja o jednom pojmu, to su šanse za pouzdanost veće. Zbog toga se često smatra pouzdanijim jedan kontrolni zadatak sa više pitanja o istoj temi nego više kontrolnih zadataka s kratkim pitanjima.